

**EĞİTİM YÖNETİMİNDE HUKUK:
KURAMDAN UYGULAMAYA BÜTÜNCÜL BİR YAKLAŞIM**

Yazarlar

Hasan Yücel ERTEM - Yeliz AKDEMİR

EĞİTİM YÖNETİMİNDE HUKUK: KURAMDAN UYGULAMAYA BÜTÜNCÜL BİR YAKLAŞIM

Yazarlar

Hasan Yücel ERTEM - Yeliz AKDEMİR

ISBN: 978-625-382-341-2

E-ISBN: 978-625-382-342-9

DOI: 10.54637/vizetek.9786253823429

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın yazılı izni olmaksızın kitabın tamamı veya bir bölümü ile kapak tasarımı; elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap basılı ve elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğine ilişkin her türlü bilimsel ve hukuki sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı / Dizi & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Baskı: Ankara | Temmuz, 2026

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Matbaa Sertifika No: 47479

Bir milleti hür ve bağımsız kılan eğitimin gücüne; Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sarsılmaz mirasına ve Cumhuriyetin adaletle yükselen ruhuna...

ÖN SÖZ

Günümüzde eğitim yönetimi; sadece pedagojik modellerin veya yönetsel süreçlerin işletilmesi değil, aynı zamanda bireylerin anayasal haklarının korunması, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuk süzgecinden geçirilmesi ve "hukuk devleti" idealinin okul koridorlarında hayat bulması sürecidir. Bu gereksinimden yola çıkarak hazırlanan **"Eğitim Yönetiminde Hukuk: Kuramdan Uygulamaya Bütüncül Bir Yaklaşım"** başlıklı bu çalışma, eğitim örgütlerini sadece birer öğretim merkezi olarak değil, adaletin ve hukukun bilfiil yaşandığı kurumsal yapılar olarak ele almaktadır. Bu kitap, eğitim yönetimi alanına hukuki bir perspektifle yaklaşarak, kuramdan uygulamaya bütüncül bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Eğitim, bireyin gelişiminden toplumun geleceğine kadar pek çok dinamiği etkileyen kapsamlı bir alandır; ancak bu alan, aynı zamanda devlet ile birey arasındaki hak ve yükümlülüklerin düzenlendiği, paydaşların sorumluluklarının belirlendiği hukuki bir çerçeve içinde işlemektedir. Son yıllarda eğitim yönetiminde hukuki okuryazarlığın önemi gitgide artmaktadır; öğretmenlerden okul yöneticisine, akademisyenden politika yapıcıya kadar her paydaşın hukuki bilinçle hareket etmesi, eğitim sisteminin sağlıklı işleyişi için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Dolayısıyla eğitim ile hukukun bütüncül bir anlayışla ele alınması alan yazına değerli bir katkı sunacaktır. Kitabın Türkiye bağlamındaki eğitim hukukunu temele almasının yanında, kavramsal ve kuramsal çerçeveyi güçlü bir akademik zeminle desteklemesi, okuyucunun eğitim yönetimindeki hukuki süreçleri derinlemesine kavramasını sağlamaktadır. Eserin temel felsefesi, eğitim hukukunun sadece mevzuat metinlerinin mekanik bir incelemesi olmadığı; aksine yönetenler ve yönetilenler arasında adaletli, şeffaf ve hesap verebilir bir iklimin inşasına rehberlik ettiği inancıdır. Kitapta, temelde 12 bölüm eğitim yönetiminin hukuki anatomisini farklı boyutlarıyla ele almaktadır. Kitabın ilk bölümünde, hukukun tanımı, temel özellikleri ve varlık gayesi üzerinde durulmuştur. Hukuk sistematigi içinde eğitim hukukunun yeri belirlenerek, bu alanın diğer hukuk dallarıyla olan organik bağı ortaya konulmuştur. Günün ve geleceğin etkili bir eğitim yönetimi anlayışına sahip olmak, hukukun temel mantığının doğru kavranmasına bağlıdır. Bu bağlamda hukukun tanımı, temel özellikleri, amaçları ve varlık gayesi ile hukuk sistematigi içerisindeki yeri, eğitim hukuku ile olan ilişkisi çerçevesinde bütüncül bir perspektifle açıklanmıştır. Kitabın ikinci bölümü eğitim ile hukuk ilişkisine odaklanmıştır. Eğitim

hakkının hukuki niteliği detaylı bir biçimde ifade edilmiştir. Hukuk devleti ilkesinin eğitim alanındaki yansımaları betimlenmiştir. Ayrıca eğitim yönetiminde hukuki sorumluluk boyutları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise hukukun kaynakları ele alınmıştır. Hukuk uygulayıcılarının ve eğitim paydaşlarının başvurabileceği kaynaklara bütüncül bir şekilde bakmak büyük önem arz etmektedir. Bu bütüncül bakış açısını ortaya koyabilmek için birincil kaynaklar (yazılı ve yazısız kaynaklar) ile ikincil kaynaklar (yargısal içtihat ve bilimsel içtihat) ayrımı çerçevesinde hukuk kaynaklarına ilişkin hususlar anlatılmıştır. Kitabın dördüncü bölümü eğitimin yasal dayanakları üzerine eğilmiştir. Türkiye'deki eğitim sisteminin temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerindeki yasal çerçevesinden bahsedilmiştir. Her bir eğitim kademesinin yasal dayanaklarına ilişkin temel kavramlar tanıtıldıktan sonra ilgili mevzuat açıklanmıştır. Ayrıca Türkiye'deki eğitim kademelerinin yasal yapısı eleştirel bir gözle ele alınmıştır. Beşinci bölümde, eğitim sürecinin asli paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve velilerin hak ve sorumlulukları ile okul yöneticilerinin hukuki yükümlülükleri kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Eğitim sisteminin temel aktörleri olan öğretmenler, öğrenciler, veliler ve okul yöneticilerinin hukuk düzeni içindeki konumlarının netleştirilmesi, bilimsel ilerleme ve kurumsal işleyiş için büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlik mesleğinin hak ve sorumlulukları, öğrenci ve veli hak ve sorumlulukları ile okul yöneticilerinin hukuki sorumluluğu çok boyutlu biçimde ele alınmıştır. Bu kavramlar üzerine yapılan tartışmalar ile bunların önündeki engeller ifade edilmiştir. Kitabın altıncı bölümünde yazılı hukuki metinlerin incelenmesi konusu ele alınmıştır. Bu bölüm yazılı hukuki metinlerin gücü ve uygulamadaki boşluklarını anayasal çerçeve ve politik kurumlar nezdinde tartışmaya açmaktadır. Bununla ilgili olarak anayasal çerçeve, kanunların gücü ve boşlukları, yönetmelik ve uygulama ile politik kurumlar boyutları tartışılarak yazılı hukuki metinlere ilişkin çok katmanlı yapı betimlenmiştir. Yedinci bölüm personel hizmetleri üzerine eğilmiştir. Eğitim yönetiminde personel hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesi için tarihsel gelişimin ve güncel uygulamaların bilinmesi gerekmektedir. Personel hizmetlerinin tarihsel gelişimi, eğitim örgütlerinde personel hizmetleri, zorunlu eğitim ve yükseköğretimde personel yönetimi anlatılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki personel yönetimi yaklaşım ve politikaları örnekler ile ifade edilmiştir. Kitabın sekizinci bölümünde öğrenci hizmetleri konusu ele alınmıştır. Öğrenci hizmetlerinin kesintisiz ve sorunsuz bir şekilde sağlanması, eğitim yönetiminin temel amaçlarından biri olan öğrencinin çok

yönlü gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Öğrenci hizmetlerinin kapsamı tanıtıldıktan sonra zorunlu eğitimde, yaygın eğitimde ve yükseköğretimde öğrenci hizmetleri açıklanmıştır. Personel yönetiminin tarihsel gelişimi ve liyakat ilkeleri ile öğrenci hizmetlerinin zorunlu ve yaygın eğitimdeki hukuki sınırları detaylandırılmıştır. Dokuzuncu bölümde yönetim hukukunun işleyişi konusuna odaklanılmıştır. İdari işlem ve idari eylem kavramları ifade edilerek idari işlemin yetki, şekil, sebep, konu ve amaç unsurları açıklanmıştır. Ayrıca idari faaliyetlerin hukuka uygunluk denetimi hukuk devleti ilkesi bağlamında değerlendirilmiştir. Kitabın onuncu bölümünde idari işlemin yetki, şekil, sebep, konu ve amaç unsurları eğitim yöneticilerinin tasarrufları bağlamında analiz edilmiştir. Kamu gücünün kullanımının bireylerin hak ve özgürlükleri üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, idari faaliyetlerin denetlenmesi vazgeçilmez bir gerekliliktir. İdari denetim ve yargısal denetim türleri açıklanarak bu denetim mekanizmalarının eğitim yönetimine etkisinden bahsedilmiştir. On birinci bölümde idari yargı ve kuruluşlar konusuna değinilmiştir. Bu işlemlerin yargısal denetiminde dikkate alınan "hukukilik denetimi" ve "yerindelik denetimi yasağı" gibi temel ilkeler somutlaştırılmıştır. Eğitim yönetimi sadece idari denetimle sınırlı kalmaz, yargısal denetim yoluyla da hukuka bağlılığını güvence altına alır. İdari yargının hukuki temelleri anlatıldıktan sonra Türkiye'de idari yargı teşkilatı ele alınmıştır. Ayrıca eğitim alanında idari yargı uygulamalarına yer verilmiştir. Kitabın son bölümünde okul ve sınav hukuku ele alınmıştır. Bu bağlamda okul hukuku kavramı, disiplin ve soruşturma süreçleri, sınav hukuku kavramı ve kademeler arası geçiş konuları işlenmiştir. Okullarda yaşanan öğrenci olayları ile merkezi sınavlara ilişkin süreçler, okul ve sınav hukukunun günümüz eğitim sisteminde neden bu denli önem kazandığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak; eğitim yönetimi alanına kazandırılan bu eserin, eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, hukukçulara ve geleceğin nesillerini yetiştirecek olan öğretmen adaylarına rehberlik etmesini, Türk eğitim ve hukuk literatürüne katkı sunmasını temenni ediyoruz.

Bu kitap, iki yazarın eşit emek ve özveriyle yürüttüğü ortak bir çalışmanın ürünüdür. Araştırmacıların, öğrencilerin, uygulayıcıların ve politika yapıcıların bu bütüncül yaklaşımdan azami ölçüde fayda görmesi dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

HUKUK KAVRAMI

Hukukun Tanımı ve Temel Özellikleri.....	1
Hukukun Amaçları ve Varlık Gayesi.....	5
Hukuk Sistematiği İçinde Eğitim Hukuku	9

BÖLÜM 2

EĞİTİM VE HUKUK İLİŞKİSİ

Eğitim Hakkının Hukuki Niteliği.....	18
Hukuk Devleti İlkesi ve Eğitim.....	22
Eğitim Yönetiminde Hukuki Sorumluluk.....	27

BÖLÜM 3

HUKUKUN KAYNAKLARI

Birincil Kaynaklar.....	34
İkincil Kaynaklar	37

BÖLÜM 4

EĞİTİMİN YASAL DAYANAKLARI

Temel Eğitimin Yasal Dayanakları	43
Ortaöğretimin Yasal Dayanakları	46
Yükseköğretimin Yasal Dayanakları.....	48

BÖLÜM 5

EĞİTİMDE HAK VE SORUMLULUKLAR

Öğretmenlik Mesleği: Haklar ve Sorumluluklar	53
Öğrenci ve Veli: Haklar ve Sorumluluklar	60
Okul Yöneticilerinin Hukuki Sorumluluğu.....	65

BÖLÜM 6

YAZILI HUKUKİ METİNLERİN İNCELENMESİ

Anayasal Çerçeve	73
Kanunların Gücü ve Boşlukları	74
Yönetmelik ve Uygulama	76
Politik Kurumlar	78

BÖLÜM 7

PERSONEL HİZMETLERİ

Personel Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi	85
Eğitim Örgütlerinde Personel Hizmetleri	86
Zorunlu Eğitim ve Personel Hizmetleri	88
Yükseköğretimde Personel Yönetimi	90

BÖLÜM 8

ÖĞRENCİ HİZMETLERİ

Öğrenci Hizmetlerinin Kapsamı	97
Zorunlu Eğitimde Öğrenci Hizmetleri	99
Yaygın Eğitimde Öğrenci Hizmetleri	102
Yükseköğretimde Öğrenci Hizmetleri	103

BÖLÜM 9

YÖNETİM HUKUKUNUN İŞLEYİŞİ

İdari İşlem ve İdari Eylem	111
İdari İşlemin Unsurları	116
Hukuka Uygunluk Denetimi	122

BÖLÜM 10

YÖNETİMİN DENETLENMESİ

İdari Denetim	130
Yargısal Denetim	136
Denetimin Eğitim Yönetimine Etkisi	140

BÖLÜM 11

İDARİ YARGI VE KURULUŞLAR

İdari Yargının Hukuki Temelleri.....	148
Türkiye’de İdari Yargı Teşkilatı.....	152
Eğitim Alanında İdari Yargı Uygulamaları	156

BÖLÜM 12

OKUL VE SINAV HUKUKU

Okul Hukuku Kavramı.....	165
Disiplin ve Soruşturma Süreçleri.....	167
Sınav Hukuku Kavramı.....	169
Kademeler Arası geçiş	171